

# Henryk Popławski, Zbigniew Szczurek

---

## Ochrona karnoprawna znaków towarowych

---

Palestra 32/5(365), 82-93

---

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Doboru omawianych problemów dokonano pod kątem tych instytucji procesowych, które decydują o możliwie największej obiektywizacji i weryfikacji ustaleń dokonywanych w postępowaniu przygotowawczym. Hermetyczność pierwszego stadium procesu karnego jest zbędna, podobnie jak kreowanie prokuratora do rangi organu *quasi-orzekającego*, nadrzędna zaś rola niezawisłego sądu w toku całego procesu karnego może jedynie sprzyjać interesom wymiaru sprawiedliwości i praworządному przebiegowi postępowania karnego. Proponowane zmiany są charakterystyczne nie tylko dla stanowiska doktryny polskiej, ale znalazły swój wyraz ustawowy w większości współczesnych ustawodawstw procesowych, a ich założenia nie są kwestionowane. Propozycje zmierzające do niezbędnej regulacji form procesowych w celu odpowiedniego zabezpieczenia interesów uczestników procesu nie mogą być traktowane jako ograniczenie w realizacji celów procesu, ponieważ zmierzają do realizacji dyrektyw zasady praworządności.<sup>73</sup>

<sup>73</sup> M. Cieślak: Polska procedura (...), op cit., s. 218.

HENRYK POPLAWSKI  
ZBIGNIEW SZCZUREK

## OCHRONA KARNOPRAWNA ZNAKÓW TOWAROWYCH

### 1. Uwagi ogólne

Ochrona prawna znaków towarowych wiąże się ściśle z ochroną prawną przedsiębiorstwa i jego składników w szerszym aspekcie. Stanowi więc szczególną formę ochrony, która dotyczy zwłaszcza niematerialnej płaszczyzny działalności przedsiębiorstwa, warunkującej skuteczność jego działalności na rynku. W nazewnictwie międzynarodowym na oznaczenie całości poszczególnych elementów owej płaszczyzny działalności przedsiębiorstwa, w której chodzi np. o projekty wynalazcze (wynalazki), wzory użytkowe i zdobnicze, nazwy firm i przedsiębiorstw, oznakowania pochodzenia towarów, znaki firmowe, towarowe i usługowe, przyjęto nazwę własności przemysłowej,<sup>1</sup> wykształconej na przełomie XIX i XX wieku, w związku z burzliwym rozwojem przemysłu i handlu.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Por. S. Włodzka: Prawo gospodarcze — Zarys systemu, Część ogólna, Warszawa 1981, s. 232.

<sup>2</sup> W roku 1883 została zawarta w Paryżu konwencja o ochronie własności przemysłowej, zwana Konwencją paryską. Tekst tej konwencji był wielokrotnie mo-

Do tej płaszczyzny szczególnej regulacji prawnej należy również **ochrona przedsiębiorstwa przed tzw. nieuczciwą konkurencją**. Obecnie wymienia się także nowe działy własności przemysłowej, jak np. ochrona mikroorganizmów lub odkryć naukowych.<sup>3</sup>

Oznaczenie wyrobów rękodzielniczych i przemysłowych znakami, które wskazują na pochodzenie danego wyrobu z określonego kraju i z określonego przedsiębiorstwa, stanowi wielowiekową praktykę. Znaki te, zwane znakami firmowymi, towarowymi, markami fabrycznymi, cechami itp., odegrały w życiu gospodarczym dużą rolę, stając się ważnymi wskazówkami orientacyjnymi dla nabywców, którzy na ich podstawie wyrabiali sobie pogląd na jakość wyrobów pochodzących z danego przedsiębiorstwa. Znak towarowy stał się czynnikiem często decydującym o atrakcyjności towarów, tym samym więc ważnym narzędziem walki konkurencyjnej. Powstała w związku z tym potrzeba zapewnienia ochrony prawnej, w tym również karnej, znakom używanym przez przedsiębiorstwo nie tylko w skali krajowej, ale także w skali międzynarodowej.<sup>4</sup>

Ochrona własności przemysłowej odgrywa ważną rolę przede wszystkim w gospodarce kapitalistycznej. Jednakże ostatnio w coraz większym stopniu ma ona zastosowanie również w gospodarce socjalistycznej, zwłaszcza na styku gospodarki socjalistycznej z kapitalistyczną. Wprowadzona w Polsce reforma gospodarcza zrodziła więc potrzebę modernizacji systemu ochrony praw zaliczanych do własności przemysłowej.

Problematykę prawną znaków towarowych w Polsce reguluje obecnie ustawa z dnia 31 stycznia 1985 r. o znakach towarowych (Dz. U. Nr 5, poz. 17)<sup>5</sup> oraz jako przepisy wykonawcze: rozporządzenie Rady Ministrów z 18 lipca 1985 r. w sprawie trybu zgłaszania znaków towarowych za granicą oraz opłat związanych z ochroną znaków towarowych (Dz. U. Nr 33, poz. 147) i zarządzenie Prezesa Urzędu Patentowego PRL z 20 czerwca 1985 r. w sprawie ochrony znaków towarowych (M. P. Nr 18, poz. 143).

Ustawa reguluje w sposób kompleksowy stosunki i postępowanie w zakresie ochrony oraz używania w obrocie gospodarczym znaków towarowych w odniesieniu do towarów, jak również usług, zgodnie z zasadami międzynarodowej konwencji

dyfikowany. Polska przystąpiła do konwencji 20 czerwca 1920 r. (Dz. U. z 1922 r. Nr 8, poz. 58). W okresie powojennym 5 lutego 1974 r. Polska ratyfikowała tekst sztokholmski z 1967 r. Konwencji związkowej paryskiej oraz konwencji o utworzeniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (Dz. U. z 1975 r. Nr 9 poz. 52).

<sup>3</sup> Por. M. Kępiński: Nowa ustawa o znakach towarowych, PiP 1986, nr 3, s. 72.

<sup>4</sup> Por. S. Buczkowski, Z. Nowakowski: Prawo obrotu uspołecznionego, Warszawa 1975, s. 346.

<sup>5</sup> Poprzednio obowiązywała ustawa z dnia 28 marca 1963 r. o znakach towarowych (Dz. U. Nr 14, poz. 73).

o ochronie własności przemysłowej, biorąc przy tym pod uwagę interesy gospodarki społecznej.

W ustawie, w art. 57 ust. 1, znajduje się również opis czynu, zagrożonego karą pozbawienia wolności do roku, karą ograniczenia wolności do roku lub karą grzywny, w następującym brzmieniu: „Kto wprowadzane do obrotu towary albo świadczone usługi oznacza zarejestrowanym znakiem towarowym, którego nie ma prawa używać, podlega karze (...)”.

Opisane w tym przepisie przestępstwo ścigane jest na wniosek pokrzywdzonego.

## 2. Zarejestrowany znak towarowy jako przedmiot ochrony

Nowoczesny obrót gospodarczy ma za swój przedmiot zwykle towar odpowiednio oznaczony, czyli cechowany. Oznaczenie to może dotyczyć jego właściwości (składników, cech itp.), pochodzenia (producent i sprzedawca, przedsiębiorstwo, znak towarowy), jakości (data produkcji i ważności, dowód kontroli wewnętrznej, znak zgodności z nazwą itp.), użycia (wskazówki dotyczące zastosowania, sposobu użycia lub użytkowania, np. instrukcja obsługi itp.).

Znak towarowy (*Schutzmarke*, *Trademark*) jest więc tylko jednym z wielu oznaczeń towaru lub usługi, a w ramach tego tylko jednym ze sposobów oznaczenia jego pochodzenia.<sup>6</sup> Jest w znacznym stopniu fenomenem czysto rynkowym i związanym bezpośrednio z całym systemem funkcjonowania gospodarki i organizacji rynku.<sup>7</sup>

Zgodnie z art. 4 ustawy znakiem towarowym może być znak nadający się do odróżnienia towarów lub usług określonego przedsiębiorstwa od towarów lub usług tego samego rodzaju innych przedsiębiorstw. Będzie to w szczególności „wyraz, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma plastyczna, melodia lub inny sygnał dźwiękowy bądź zestawienie tych elementów”.

Znak towarowy musi mieć dostateczne znamiona odróżniające go w zwykłych warunkach obrotu gospodarczego.

Pojęcie znaku jest na gruncie prawa definiowane przy zastosowaniu trzech kryteriów, a mianowicie przedmiotu, funkcji i struktury formalnej. Kryterium przedmiotu w znaczeniu ustawy — to towar lub usługa (art. 5 pkt 2 i 3 ustawy). Funkcją jest ich zdolność wyróżniania, tj. odróżniania na ich podstawie, towarów lub usług nimi oznaczonych od podobnych towarów

<sup>6</sup> Por. S. Włodyka: op. cit., s. 237.

<sup>7</sup> Por. M. Kępiński: op. cit., s. 73.

i usług pochodzących od innego przedsiębiorstwa.<sup>8</sup> Jeżeli chodzi o kryterium struktury formalnej znaku, to w celu umożliwienia realizacji jego funkcji struktura ta powinna spełniać postulat skrótości, komunikatywności oraz wyrazistości.

W ustawie definicja znaku towarowego zbudowana jest na podstawie kryterium funkcjonalno-opisowego.

Znaki towarowe mogą być umieszczone na samym towarze, na środkach transportu, opakowaniu, w cennikach, zawiadomieniach, rachunkach oraz w środkach masowego przekazu w celu reklamy. Mogą to być znaki fabryczne, usługowe i handlowe. Ze względu na formę wyróżnia się znaki słowne, obrazowe, plastyczne, kombinowane itp.<sup>9</sup>

Niektóre znaki towarowe mają szczególne znaczenie jako znaki firmowe. Są one używane w innym znaczeniu, a mianowicie w sensie szczególnego rodzaju tożsamość z firmą (np. E. Wedel).

Ochrona znaków towarowych nie obejmuje jednak ochrony nazwy przedsiębiorstwa — firmy. W ustawodawstwie polskim brak jest przepisów regulujących wyraźnie ochronę nazwy przedsiębiorstwa w sposób ogólny, tj. w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw. Tylko w odniesieniu do spółek prawa handlowego obowiązują dalej przepisy art. 26—38 kodeksu handlowego z 1934 r. o firmie. Firma jest nazwą, pod którą kupiec rejestrowany prowadzi przedsiębiorstwo.

Jeśli chodzi o przepis art. 57 § 1 ustawy, to obejmuje on swoją dyspozycją tylko oznaczenie zarejestrowanym znakiem towarowym wprowadzanych do obrotu towarów albo świadczonych usług. Nie obejmuje natomiast innych form wykorzystania znaku towarowego. I tylko w tym zakresie prawo karne udziela ochrony zarejestrowanym znakom towarowym.

Warunkiem koniecznym ochrony prawnej, a zwłaszcza karnej, znaku towarowego jest jego zarejestrowanie przez Urząd Patentowy. Rejestracja znaku może być dokonana na rzecz przedsiębiorstwa (osoby prawnej lub fizycznej) i tylko dla towarów będących przedmiotem jego działalności gospodarczej. Taki sam znak może być zarejestrowany na rzecz tego samego przedsiębiorstwa dla innych towarów będących przedmiotem jego działalności. Jedno przedsiębiorstwo może mieć zatem zarejestro-

<sup>8</sup> W nauce przypisuje się znakom firmowym poza tym jeszcze inne funkcje, a mianowicie gwarancyjną oraz reklamową. Funkcja gwarancyjna to oddziaływanie znaku na producenta (sprzedawcę) zmierzające do zapewnienia mu odpowiedniej jakości, co najmniej dotychczasowej; funkcja ta może mieć szczególne znaczenie w gospodarce socjalistycznej. Funkcja reklamy zaś — to właściwości promocyjne znaków. Dzięki swym walorom percepcyjno-sugerującym stanowią one znakomity środek reklamowy. Por. S. Włodzka: op. cit., s. 237—238.

<sup>9</sup> W nauce rozróżnia się jeszcze inne podziały znaków: na wspólne (związkowe), towarzyszące, seryjne, zapasowe, defensywne (ochronne), słabe i mocne, powszechnie znane (notoryjne), światowe i wolne (S. Włodzka: op. cit., s. 240).

wanych więcej znaków dla towarów tego samego rodzaju lub innego rodzaju.

Ustawa dopuszcza możliwość uzyskania rejestracji „wspólnego znaku towarowego”. Zgodnie z art. 32 ustawy znak taki może uzyskać organizacja powołana do reprezentowania interesów przedsiębiorstw, działająca na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub w jednym z państw członków Związku Paryskiego Ochrony Własności Przemysłowej, której istnienie nie jest sprzeczne z ustawodawstwem państwa, w jakim działa.

Przedmiotem rejestracji może być tylko znak mający tzw. zdolność rejestrową, to znaczy znak o jednoznacznej funkcji wyróżniającej. Nie ma natomiast dostatecznych znamion odróżniających taki znak, który stanowi tylko nazwę rodzajową towaru lub informuje jedynie o właściwościach, jakości, liczbie, masie, cenie, przeznaczeniu, sposobie, czasie lub miejscu wytworzenia, składzie, funkcji lub przydatności towaru bądź inne podobne oznaczenie nie dające wystarczających podstaw odróżniających pochodzenie towaru (art. 7 ust. 2 ustawy).

Ustawa w art. 8 stanowi, że niedopuszczalna jest rejestracja znaku, który:

1) jest sprzeczny z obowiązującym prawem lub z zasadami współżycia społecznego,

2) narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich,

3) zawiera dane niezgodne z prawdą,

4) zawiera nazwę lub skrót nazwy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej bądź jej symbole — godło, barwy lub hymn, znak Sił Zbrojnych, państwowy znak jakości i znak bezpieczeństwa,

5) zawiera nazwę lub herb polskiego województwa, miasta lub miejscowości, reprodukcję polskiego orderu, odznaczenia, odznaki honorowej oraz odznaki wojskowej (w uzasadnionym wypadku znak taki może być zarejestrowany po uprzednim wyrażeniu zgody przez właściwy organ państwowy lub właściwą jednostkę organizacyjną),

6) zawiera nazwę lub skrót nazwy państwa albo symbole (herb, flaga, godło) państwa będącego członkiem Związku Paryskiego Ochrony Własności Przemysłowej, nazwę lub skrót nazwy albo symbole międzynarodowej organizacji rządowej, której członkami są jedno lub więcej państw należących do tego Związku, oraz symbol olimpijski, jeżeli zgłaszający nie wykaże, że jest uprawniony do używania takiego znaku w obrocie gospodarczym.

Niedopuszczalna jest rejestracja znaku dla towarów tego samego rodzaju, jeżeli:

1) jest podobny w takim stopniu do znaku towarowego zarejestrowanego na rzecz innego przedsiębiorstwa, że w zwykłych warunkach obrotu gospodarczego mógłby wprowadzać w błąd odbiorców co do pochodzenia towarów;

2) jest podobny w takim stopniu do znaku towarowego powszechnie znanego w Polsce jako znak dla towarów pochodzących z innego przedsiębiorstwa, że w zwykłych warunkach obrotu gospodarczego mógłby wprowadzać w błąd odbiorców co do pochodzenia towarów;

3) jest podobny do uprzednio zarejestrowanego w Polsce znaku towarowego, którego ochrona ustała, a od dnia wygaśnięcia prawa z rejestracji tego znaku do dnia zgłoszenia podobnego znaku przez inne przedsiębiorstwo nie upłynął okres trzech lat;

4) stanowi chronioną nazwę odmiany roślin;

5) zawiera reprodukcję urzędowo uznanego stempla albo znaku kontrolnego lub gwarancyjnego, jeżeli zgłaszający nie wykaże uprawnienia do jego używania (art. 9 ust. 1).

Niedopuszczalna jest również rejestracja znaku zawierającego elementy o charakterze geograficznym lub inne określające lub wskazujące na państwo będące członkiem Związku Paryskiego Ochrony Własności Przemysłowej, region lub miejscowość tego państwa dla towarów nie pochodzących z jego terytorium, jeżeli użycie takiego znaku może wprowadzić odbiorców w błąd co do pochodzenia towarów, a niedopuszczalność ta wynika z umów międzynarodowych (art. 9 ust. 2 ustawy).

Z chwilą zarejestrowania znaku towarowego staje się on przedmiotem wyłączności przedsiębiorstwa lub firmy (osoby prawnej lub fizycznej) uprawnionej do prowadzenia działalności gospodarczej w dziedzinie produkcji, handlu i usług. Na zarejestrowany znak towarowy Urząd Patentowy wydaje świadectwo o ochronie. Domniemywa się przy tym, że każdemu jest znana treść wpisów dokonanych w rejestrze znaków towarowych (art. 54 ust. 3 ustawy).

Prawo wynikające z zarejestrowania znaku towarowego jest prawem skutecznym *erga omnes*, wpis zaś do rejestru ma charakter konstytutywny.

Prawo używania znaków w obrocie gospodarczym na całym terytorium państwa dla towarów objętych rejestracją trwa dziesięć lat od daty zgłoszenia znaku w Urzędzie Patentowym, przy czym okres ten może być przedłużony na kolejne okresy dziesięcioletnie.

Zgodnie z art. 28 ustawy prawa z rejestru wygasają w razie nieużywania znaku w okresie 3 lat. Uprawniony musi rozpocząć używanie znaku w okresie 3 lat. O wygaśnięciu prawa na skutek nieużywania oznaczenia orzeka Urząd Patentowy.

Prawo do znaku jest zbywalne, przy czym przeniesienie to staje się skuteczne wobec osób trzecich dopiero od dnia dokonania wpisu w rejestrach znaków towarowych. Przeniesienie prawa bez przeniesienia przedsiębiorstwa lub jego części może nastąpić tylko wtedy, gdy nie zachodzi możliwość wprowadzenia

odbiorców w błąd co do pochodzenia towarów.

Na podstawie umowy licencyjnej uprawniony z tytułu rejestracji znaku towarowego może upoważnić inne przedsiębiorstwa do używania tego znaku dla towarów objętych rejestracją.

Znak towarowy w wypadkach gospodarczo uzasadnionych może być zgłoszony przez przedsiębiorstwo do rejestracji za granicą w celu uzyskania jego ochrony, zwłaszcza gdy istnieje możliwość sprzedaży za granicą towarów oznaczonych tym znakiem, udzielenia w kraju zgłoszenia licencji lub gdy istnieją inne uzasadnione powody.<sup>10</sup> Zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy znak towarowy może być zgłoszony za granicą do rejestracji po zgłoszeniu go w Urzędzie Patentowym.

Zagraniczne osoby fizyczne i prawne korzystają z uprawnień wynikających z przepisów ustawy na podstawie umów międzynarodowych obowiązujących Polską Rzeczpospolitą Ludową lub na zasadzie wzajemności.

Przedmiotem ochrony karnej przepisu art. 57 § 1 jest więc zarejestrowany znak towarowy. Oczywiście skoro z faktu rejestracji takiego znaku wypływają określone prawa wyłączne, to przepis ten chroni również i te prawa osoby uprawnione. Jednakże przedmiotem ochrony jest nie tylko interes osoby uprawnionej do korzystania z prawa wyłączności, ale również interes nabywców i usługobiorców wprowadzonych w błąd co do cech dodatnich towaru lub usługi. Przepis ten chroni zatem również zaufanie społeczne do znaków towarowych.

Zaznaczyć przy tym należy że przepis ten chroni wprawdzie niematerialną sferę działalności przedsiębiorstwa, ale warunkuje ona jego działalność na rynku, mając wpływ na wyniki ekonomiczne przedsiębiorstwa.

### **3. Oznaczanie towarów lub świadczonych usług zarejestrowanym znakiem towarowym jako sposób popelnienia przestępstwa**

Działanie przestępne określone w art. 57 ust. 1 ustawy polega na oznaczaniu, czyli na umieszczaniu określonych zarejestrowanych znaków towarowych na wprowadzanych przez siebie (firmę) do obrotu towarów albo na świadczonych usługach, których to znaków nie wolno używać ze względu na podobieństwo grożące naruszeniem prawa z tytułu rejestracji tych znaków przez inną firmę.

<sup>10</sup> Problematyka zgłaszania znaków towarowych za granicą uregulowana jest rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1985 r. w sprawie trybu zgłaszania znaków towarowych za granicą oraz opłat związanych z ochroną znaków towarowych (Dz. U. Nr 33, poz. 147).



Oznaczenie, o którym mowa, musi być widoczne, przy czym musi być oznaczone na towarze albo na świadczonej usłudze, które wprowadza się do obrotu. Oznaczaniem bowiem różnych przedmiotów, np. spodni, bluzek itp., różnymi znakami towarowymi rejestrowanymi np. dla samej dekoracji i na własny użytek nie jest naruszeniem prawa w myśl art. 57 ust. 1. Naruszeniem prawa, czyli bezprawne jest więc tylko oznaczanie takim znakiem towarów lub usług, które przeznaczają się i wprowadzają do obrotu.

Powstaje pytanie, jak należy ocenić z punktu widzenia naruszenia bądź nienaruszenia prawa zachowanie się sprawcy, który przy oznaczaniu posługuje się tylko pewnym elementem będącym istotną częścią znaku towarowego już zarejestrowanego. Otóż wydaje się, że posługiwanie się przez nieupoważnioną osobę (firmę) do oznaczenia wytwarzanych przez siebie towarów znakiem towarowym, którego element w postaci wyrazu ujętego w szczególnej formie plastycznej — będącej istotną częścią znaku towarowego już zarejestrowanego w Polsce dla odróżnienia towarów tego samego rodzaju pochodzących z innego przedsiębiorstwa — stanowi naruszenie praw wynikających z rejestracji znaku towarowego. Taki pogląd wyraził na przykład Sąd Najwyższy w sprawie cywilnej,<sup>11</sup> ale nie ulega wątpliwości, że aktualny jest on również przy ocenie prawnokarnej omawianego przestępstwa.

Omawiany przepis, poza oznaczeniem, nie penalizuje już żadnych innych sposobów wykorzystania zarejestrowanych znaków towarowych przez osoby nie upoważnione do ich używania. Zresztą ustawodawca przewidział sposób rozstrzygnięcia wątpliwości, gdy zachodzi podobieństwo znaków. Mianowicie zgodnie z art. 23 ustawy każdy, kto ma w tym interes prawny, może żądać ustalenia przez Urząd Patentowy w postępowaniu spornym, że między zarejestrowanym znakiem, którego używa lub zamierza używać, a innym znakiem nie zachodzi podobieństwo grożące naruszeniem prawa i rejestracji tego znaku.

Na tle omawianego przestępstwa rodzi się dalsze pytanie, czy dyspozycja przepisu art. 57 ustawy obejmuje również oznaczanie towarów lub usług wprowadzanie zarejestrowanym formalnie znakiem towarowym, ale powszechnie znanym. W doktrynie

<sup>11</sup> Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 1984 r. I CR 357/85 (OSNCP 1985, nr 9, poz. 131). W sprawie tej pozwany używał wyrazu „Wrangler”, będącego częścią znaku zarejestrowanego w Polsce. Umieszczał on na produkowanych spodniach ten napis ze świadomością, że „kupujący, kierując się przesłankami mody, snobizmu czy wręcz — tym, co nazywamy pozerstwem, nabywa tak ozdobione spodnie po to, by wzbudzić w swoim środowisku przekonanie, iż ubiera się w odzież pochodzenia zagranicznego, co w mentalności pewnych środowisk uchodzi za dowód dobrego smaku i należytej pozycji społecznej”.

prawa gospodarczego przyjmuje się na zasadzie wyjątku, że również taki nie zarejestrowany znak znajduje się pod ochroną prawną pod warunkiem, że jest on powszechnie znany jako znak dla towarów pochodzących z określonego przedsiębiorstwa.<sup>12</sup>

Wyrażone w doktrynie cywilistycznej — albo, jak kto woli, w doktrynie prawa obrotu gospodarczego — stanowisko jest zgodne z treścią ustawy o znakach towarowych, a w szczególności art. 1, 8, 9 ust. 2 pkt 2, 24 ust. 1 pkt 1, art. 24 ust. 2. Na przykład w myśl przepisu art. 24 ust. 1 ustawy korzystający ze znaku powszechnie znanego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli znak ten nie jest zarejestrowany, może zażądać unieważnienia prawa z rejestracji wydanego z naruszeniem art. 9 ust. 1 pkt 2 oraz zaprzestania używania tego znaku lub znaku podobnego przez inne przedsiębiorstwo dla towarów tego samego rodzaju, gdy zachodzi niebezpieczeństwo wprowadzenia w błąd odbiorców co do pochodzenia towarów. Osoba korzystająca ze znaku powszechnie znanego może żądać ochrony swych praw również na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, a w szczególności art. 23, 24 i 415.

Rozważając to zagadnienie w aspekcie ochrony karnoprawnej, która wobec innych gałęzi prawa ma charakter subsydiarny, należałoby stwierdzić, że przepis art. 57 ust. 1 ustawy nie udziela ochrony karnej znakom towarowym, chociażby powszechnie znanym, lecz nie zarejestrowanym. Wynika to z art. 10 ust. 1 ustawy stanowiącego, że „ochronę znaku towarowego uzyskuje się przez jego rejestrację”, a w szczególności bezpośrednio już z art. 57 ust. 1 głoszącego wprost, że zakaz wprowadzania do obrotu towarów albo świadczonych usług dotyczy oznaczania tylko zarejestrowanym znakiem towarowym. Nie chodzi w tym wypadku o formalizowanie, ponieważ naruszony interes posiadacza znaku towarowego powszechnego jest chroniony innymi przepisami ustawy, np. w art. 24.

Ze sposobu działania, którego treść zawarta jest w wyrazie „oznacza”, wynika, że jest to przestępstwo skutkowe z działania. Na tle owego wyrazu „oznacza” mogą powstać jednak wątpliwości, czy dyspozycja art. 57 ust. 1 może być w pełni wyczerpana już wówczas, gdy oznakowany zostanie chociażby jeden egzemplarz towaru lub usługi, czy też konieczne jest, aby były one wprowadzone do obrotu w większej partii i w sposób ciągły, powtarzający się. Biorąc za podstawę literalne brzmienie przepisu: „kto wprowadza do obrotu towary albo świadczone usługi”, można by było uznać, że wprowadzenie oznacza działanie powtarzające się. Jednakże dotychczasowa wykładnia celowościowa ta-

---

<sup>12</sup> Por. S. Włodyka: op. cit., s. 241.

kich znamion, jak wprowadza, oznacza itp., które zawarte są w przepisach karnych innych ustaw, w tym także k.k., idzie w innym kierunku.

#### **4. Podmiot i strona podmiotowa tego przestępstwa oraz możliwość zbiegu przepisów**

Z użytego w przepisie art. 57 ust. 1 zwrotu „kto” można by wnioskować, że jest to przestępstwo ogólnospawcze, ale w rzeczywistości należy ono do klasy przestępstw indywidualnych. Wynika to wprost z treści ust. 2 tego przepisu stanowiącego, że w „jednostkach organizacyjnych odpowiedzialność przewidzianą w art. 1 ponosi kierownik takiej jednostki, a jeżeli została wyznaczona w tej jednostce osoba odpowiedzialna za wprowadzenie towarów do obrotu albo za świadczone usługi — ta osoba”.

Jest oczywiste, że z podziału czynności może wynikać, iż sprawy związane z organizacją i zbytem towarów należą do zastępcy bądź jednego z zastępców kierownika danej jednostki. W takiej sytuacji poniesie odpowiedzialność osoba, do której sprawy te należą z racji podziału kompetencji. Należy jednak wyjaśnić, że przez kierownika w myśl przepisu art. 57 ust. 2 uważa się osobę, która stoi na czele danej jednostki, niezależnie od tego, czy nazywać się go będzie dyrektorem, kierownikiem, prezesem, szefem itd.

Przepisy ustawy mogą być naruszone umyślnie bądź nieumyślnie. Z art. 57 ust. 1 wynika jednak, że czyn opisany w tym przepisie powinien być popełniony tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym. W wypadku zaś popełnienia go z lekkomyślności lub niedbalstwa strona podmiotowa tego przestępstwa nie zostanie wypełniona.

Cel i pobudki działania nie należą do znamion tego przestępstwa, chociaż ze względu na charakter czynu sprawca może kierować się chęcią zwiększonego zysku, oznaczając bezprawnie swoje towary zarejestrowanym znakiem towarowym innej firmy.

Rozważmy jeszcze możliwość zbiegu przepisów art. 57 ust. 1 omawianej ustawy z przepisem art. 59 § 1 ustawy o prawie autorskim oraz zbiegu przepisu art. 57 ust. 1 z art. 205 k.k. bądź art. 225 k.k.

Istota przestępstwa z art. 59 § 1 ustawy o prawie autorskim polega na przywłaszczeniu sobie cudzego autorstwa. W art. 57 ust. 1 możemy mieć do czynienia również z przywłaszczeniem pewnych elementów wchodzących w skład pojęcia autorstwa. Działem w rozumieniu prawa autorskiego jest każdy wytwór działalności intelektualnej, który w oryginalnej formie przedstawia pewien zespół treści zaczerpnięty ze świata rzeczywistości,

świata fantazji, świata myśli lub świata tonów,<sup>13</sup> niezależnie od jego walorów naukowych, artystycznych, literackich.

Dla przedmiotu ochrony praw autorskich istotne znaczenie ma więc forma, w jakiej dana treść zostanie przedstawiona. Forma ta musi być oczywiście oryginalna.

W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone drukiem, słowem lub pismem,
- 2) muzyczne,
- 3) sztuk plastycznych,
- 4) sztuki choreograficznej i kinematograficznej utrwalone w scenariuszach, rysunkach lub fotografiach (art. 1 ustawy o prawie autorskim).

Prawo autorskie obejmuje swoim działaniem te dobra niematerialne, które spełniają trzy warunki. Po pierwsze, muszą one istnieć w ustalonej postaci, po drugie, muszą nadawać się do rozpowszechniania, dzięki czemu włącza się je w obrót kulturalny i tym samym ekonomiczny oraz prawny, po trzecie wreszcie, muszą być uznane za dobra prawne przez obowiązujące ustawy.<sup>14</sup>

W świetle powyższego przynajmniej niektóre znaki towarowe mogą być uznane za dzieło sztuk plastycznych w znaczeniu przepisu art. 1 ustawy o prawie autorskim i wówczas — jako wynik działalności intelektualnej — będą mogły podlegać ochronie prawnokarnej przewidzianej w prawie autorskim.

W takich wypadkach bezprawne oznaczenie towarów albo usług zarejestrowanym znakiem towarowym, który zawiera element twórczości podlegającej ochronie przewidzianej w ustawie o prawie autorskim, będzie mogło naruszyć również przepis art. 59 § 1 ustawy o prawie autorskim. Wówczas zachodziłby kumulatywny zbieg przepisów ustaw (art. 10 § 2 k.k.). Taki zbieg zachodzić będzie jednak rzadko, a to dlatego, że rzadko znak towarowy będzie mógł być zakwalifikowany jednocześnie jako dzieło w myśl prawa autorskiego.

Na tle przepisu art. 57 ust. 1 ustawy rodzi się też pytanie, czy bezprawne oznaczenie zarejestrowanym znakiem towarowym towarów albo usług w celu wprowadzenia nabywcy lub usługobiorcy w błąd może być uznane za środek popełnienia przestępstwa oszustwa. Sprawa działa w celu wywołania u odbiorcy lub usługobiorcy mniemania, że towar lub usługa są bardziej atrakcyjne, lepsze od innych wyrobów lub usług tego rodzaju. Nie ulega też wątpliwości, że tego rodzaju oznaczenia powodują, iż w sposób mniej lub bardziej czukańczy zostają wprowadzeni

<sup>13</sup> Por. S. Ritterman: Komentarz do ustawy o prawie autorskim, Kraków 1937, s. 2.

<sup>14</sup> Por. A. Kopff: Dzieło i jego twórca (w:) S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda: Zagadnienia prawa autorskiego, Warszawa 1973, s. 14.

w błąd odbiorcy towarów lub usług.

Zbieg przepisu art. 57 ust. 1 z przepisem art. 225 k.k. należy chyba z miejsca wykluczyć, ponieważ zachodzą między nimi mało istotne podobieństwa. Z teoretycznego punktu widzenia możliwy jest natomiast zbieg przepisu art. 57 ustawy z art. 205 k.k., zwłaszcza wtedy, gdyby się ustaliło, że sprawca działał w ściśle określonym celu i gdyby działanie to adresowane było do określonej (innej) osoby. Byłby to jednak zbieg pozorny, ponieważ czyn z art. 57 ustawy byłby tutaj tylko środkiem do osiągnięcia celu określonego w art. 205 k.k. Rzecz jednak w tym, że znaki towarowe są ściśle związane z szeroko pojętą reklamą: sprawca oznacza swoje towary lub usługi i wprowadza je do obrotu, licząc nie na ściśle określonego adresata, osobę, lecz na rynek. W reklamie zawsze mieszczą się pewne elementy wprowadzania w błąd albo wyzyskania błędu, ale doktryna i praktyka nigdy nie uznawały reklamy za karalne oszustwo. Tak więc również z praktycznego punktu widzenia byłby niesłychane trudności w ustaleniu, że konkretne działanie określone w art. 57 ust. 1 było środkiem, jednym ze sposobów popełnienia przestępstwa oszustwa z art. 205 czy wyłudzenia kwalifikowanego z art. 199—202 k.k.

## FERDYNAND RYMARZ

---

### ADWOKAT OTMAR POŹNIAK (1892—1962)

Bywa, że życie człowieka zostanie silnie wplecione w wydarzenia historyczne, że los nie oszczędzi mu wielu cierpień, goryczy i umęczenia. Doświadczył tego lubelski adwokat Otmar Poźniak, uczestnik trzech wojen, więzień obozów jenieckich, wybitny znawca zagadnień ubezpieczeniowych, znany działacz samorządowy, wierny swoim ideałom patriota, człowiek wielkiego serca i umysłu.

Otmar Poźniak, s. Jana i Stefanii z Kościeszka-Mężyńskich, urodził się 11 listopada 1892 r. w majątku Pietropawlowie, powiatu newelskiego, gubernii witebskiej, w polskiej ziemiańskiej rodzinie Krzywkowiczów-Poźniaków, od wielu pokoleń osiadłej na Wschodnich Kresach I Rzeczypospolitej. Wzrastał w patriotycznej tradycji rodzinnej, prześląkniętej etosem walk powstańczych 1830 i 1863 roku. Atmosfera domu wywarła ogromny wpływ na jego osobowość i ukształtowanie postawy życiowej, której hasłem była wierność ojczyźnie i służba dla niej.

Po szczęśliwym i beztróskim dzieciństwie spędzonym w domu